

Yrd. Doç. Dr. Hediye ERGİN

Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Yurtdışı Hizmet Borçlanmasında Son Gelişmeler

I. GENEL OLARAK

Türk vatandaşları yurtdışında geçen hizmet sürelerini 8.5.1985 tarihli 3201 sayılı “Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun”¹ hükümleri çerçevesinde borçlanabilmektedirler. Önce 17.04.2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanun² ile daha sonra 5510 sayılı Kanun³ ile 3201 sayılı Kanun’da önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler 8 Mayıs 2008 tarihinden itibaren yürürlüğe girdiğinden, bu tarihten itibaren yurtdışı hizmet borçlanmasında farklı esaslar geçerli olmaya başlamıştır.⁴

3201 s. Kanun’daki değişiklikleri takiben, yurtdışı hizmet borçlanması uygulamasına açıklık getirmek amacıyla Sosyal Güvenlik Kurumu’nca 22.05.2008 tarihinde 2008/44 sayılı Genelge yayımlanmıştır. Daha sonra “Yurtdışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik”⁵ 6.11.2008 yürürlüğe girerek 15.9.1985 tarihli önceki Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır (Yön. m.18).⁶ Böylelikle 8.5.2008 tarihinden itibaren yapılan başvurular hakkında 6.11.2008 tarihli yeni Yönetmelik hükümleri uygulanmaya başlamıştır (Yön. Geçici m.7). En son olarak da,

2.1.2009 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumu’nca uygulamada meydana gelen değişikliklere açıklık getirmek amacıyla 2008/115 sayılı Genelge yayımlanmıştır. Bu Genelge’nin yayımlanması ile birlikte 12.07.2007 tarihli 2007/59 sayılı Genelge⁷ ile daha önce yurtdışı borçlanması ile ilgili yayımlanmış diğer Genelge ve Genel Yazıların 2008/115 sayılı Genelge’ye aykırı hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır (2008/115 sayılı Genelge, H, 5). Bu yazıda, 3201 sayılı Kanun’da 5754 ve 5510 sayılı Kanun’la yapılan değişiklikler, 6.11.2008 tarihli yeni Yönetmelik ve 2008/115 sayılı Genelge hükümleri ışığında yurtdışı hizmet borçlanmasında gelinen son durum incelenecektir.

II. BORÇLANMADAN YARARLANABİLECEK KİŞİLER

1. 18 Yaşını Doldurmuş Türk Vatandaşları

a) Türk Vatandaşı Olma Koşulu

3201 s. Yasa’nın 5754 sayılı Kanun’un 79 uncu maddesi ile değişik 1. maddesine göre:

“Türk vatandaşlarının yurt dışında 18 yaşını doldurduktan sonra, Türk vatandaşı iken geçen

Yurtdışı sürelerini borçlananların gerek aylık talebinde buldukları tarihte, gerekse aylık aldıkları sürede, Türk vatandaşlığını kaybetmeleri durumunda aylıkları kesilmeyecektir.

ve belgelendirilen sigortalılık süreleri ve bu süreleri arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri ile yurt dışında ev kadını olarak geçen süreleri, bu Kanunda belirtilen sosyal güvenlik kuruluşlarına prim ödenmemiş olması ve istekleri halinde, bu Kanun hükümlerine göre sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilir.”

3201 sayılı Kanun'un 1. maddesinde yapılan bu değişiklikle öğretilen ve yargı kararlarındaki Türk vatandaşlığı koşulunun borçlanmanın yapıldığı esnada mı, yoksa hizmetlerin geçtiği esnada mı aranacağı konusundaki görüş ayrılıklarına son verilmiştir.⁸ 6.11.2008 tarihli Yurtdışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliğin 2. maddesine göre, “Bu Yönetmelik ikili veya çok taraflı sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış olup olmadığına bakılmaksızın yabancı ülkede geçen sigortalılık veya ev kadını sürelerinde ve borçlanma talep tarihinde Türk vatandaşı olanları kapsar.” Bu yeni düzenleme ile borçlanılan süreler istinaden aylık talebinde bulunmada ve aylık alma süresinde Türk vatandaşı olma şartı kaldırılmıştır.⁹ Bu nedenle yurtdışı sürelerini borçlananların gerek aylık talebinde buldukları tarihte, gerekse aylık aldıkları sürede, Türk vatandaşlığını kaybetmeleri durumunda aylıkları kesilmeyecektir (2008/115 sayılı Genelge, G).

Türk vatandaşlığını kaybettiklerinden dolayı 15.9.1985 tarihli önceki Yönetmelik hükümlerine göre aylıkları bağlanmayan veya aylığı bağlandıktan sonra Türk vatandaşlığını kaybetmesi nedeniyle aylıkları durdurulan veya kesilenlerin 8.5.2008 tarihinden sonra yaptıkları veya

yapacakları tahsis başvuruları üzerine, taleplerini takip eden aybaşından itibaren aylık bağlanacaktır (2008/115 sayılı Genelge, G).

Türk vatandaşı olmadıkları için ölüm aylığı talepleri reddedilen hak sahipleri hakkında da, aylığa hak kazanmaları halinde 8.5.2008 tarihinden sonra yaptıkları veya yapacakları tahsis başvuruları üzerine, taleplerini takip eden aybaşından itibaren aylık bağlanacaktır (2008/115 sayılı Genelge, G).

Bu değişikliklerden sonra gelinen son noktada, yurtdışı hizmet borçlanmasında Türk vatandaşı olma şartının iki halde yerine getirilmesi zorunludur. Bunlardan biri, borçlanılması istenilen sürelerde ilgilinin Türk vatandaşı olması, diğeri ise Türk vatandaşlığında geçen süreleri borçlanma talebinde bulunan sigortalı veya hak sahibinin yazılı başvuru tarihi itibari ile Türk vatandaşı olmasıdır. (Yön. m.2; 2008/115 sayılı Genelge, G).¹⁰ Türk vatandaşlığının olup olmadığı 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na (TVK) göre belirlenecektir.¹¹

Türk vatandaşlığı ile birlikte başka bir ülke vatandaşlığı devam edenlerin (çifte vatandaşlığı olanların)¹² yurtdışı hizmet borçlanmasından yararlanıp yararlanamayacağı konusunda 3201 sayılı Kanun'da herhangi bir hüküm olmamasına karşın, konu 2008/44 sayılı Genelge ile düzenlenmiştir. Genelge'ye göre, Türk vatandaşlığı ile birlikte yabancı ülke vatandaşlığı devam edenler de 3201 sayılı Kanun hükümleri gereğince yurtdışı hizmet borçlanmasından yararlanabileceklerdir (2008/44 sayılı Genelge, A,1). 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un (MÖHUK)¹³ m. 4/I-b hükmüne göre “Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olanlar hakkında bunların aynı zamanda Türk vatandaşı olmaları halinde Türk hukuku” uygulanır. Bu bağlamda da çifte vatandaşlığı olan kişilerin 3201 sayılı Kanun'dan yararlanarak yurtdışında geçen hizmetlerini borçlanmaları mümkündür.

Borçlanılmak istenilen sürelerde, Türk vatandaşlığının devam edip etmediği ilgililerden herhangi bir belge talep edilmeden Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün Kimlik Paylaşım Sistemi kullanılarak bilgisayardan alına-

cak olan Vukuatlı Nüfus Kayıt Örneği çıktısı ile tespit edilecektir (2008/44 sayılı Genelge, A, 1).

b) 18 Yaşını Tamamlamış Olma Koşulu

Yurtdışında geçen hizmetlerin borçlanılabilmesinin bir koşulu da borçlanma hakkında yararlanacak Türk vatandaşlarının 18 yaşını doldurmuş olmalarıdır. 3201 s. K. m.1 hükmüne göre, “Türk vatandaşlarının yurt dışında 18 yaşını doldurduktan sonra, Türk vatandaşı iken geçen...” süreleri için borçlanma yapılabilecektir. Yönetmeliğin m. 6/2, a bendi hükmünde, “18 yaşın doldurulmasından önce yurtdışında sigortalı ve ev kadını olarak geçen süreler”in borçlandırılmayacağı açıkça ifade edilmiştir. Bu çok açık yasal düzenlemeler karşısında, yurtdışında ancak 18 yaşından sonra geçen süreler borçlanmada esas alınacaktır.

2. “Zorunlu Göç” ile Türkiye’ye Gelenler

Bulgaristan’dan göçmen olarak Türkiye’ye gelenler Türk vatandaşlığına geçtikten sonra, Bulgaristan’da geçen çalışma sürelerini 3201 sayılı Kanun gereğince borçlanmak istemişler, bu durum ise 3201 sayılı Kanun’un uygulanmasında yeni sorunları beraberinde getirmiştir.¹⁴ Bu bağlamda, 1989 yılında yaşanan zorunlu göç dolayısıyla Türkiye’ye gelen ve 1991 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığına kabul edilen kişinin 3201 sayılı Kanun’a göre borçlanma talebi Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 23.11.2005 tarihli kararına konu olmuştur.¹⁵ HGK, bu kararında sadece Türk vatandaşı olarak geçen sürelerin borçlanılabileceği sonucuna vararak, Bulgaristan’dan zorunlu göç yoluyla gelen kişilerin sosyal güvenlik haklarına borçlanma yoluyla kavuşmaları imkânını kapatmıştır.¹⁶

İşte şimdi 5754 sayılı Kanun’un 79. maddesi ile 3201 sayılı Kanun’a eklenen geçici 6. maddede, sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmamış ülkelerden 01.01.1989 tarihinden 08.05.2008 tarihine kadar zorunlu göçe tabi tutulduktan sonra Türk vatandaşlığına geçenlere, geldikleri ülkedeki hizmetlerini borçlanma yoluyla değerlendirilebilme imkânı getirmiştir. Bu borçlanma hakkından yararlanabilmek için;

1- 01.01.1989 tarihinden 08.05.2008 tarihine kadar geldikleri ülke tarafından zorunlu göçe tabi tutulmuş olmaları,

2- Zorunlu göçten sonra Türk vatandaşı olup, Türkiye’de ikamet ediyor olmaları,

3- 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun’a göre bağlanan aylıklar da dahil olmak üzere sosyal güvenlik kuruluşlarından gelir veya aylık almamaları,

4- Geldikleri ülkedeki çalışma sürelerini belgelendirmeleri,

5- Borçlanma için yazılı istekte bulunmaları,

6- Tebliğ edilen borç miktarını üç ay içinde ödemeleri şartları aranacaktır (Yön. Geçici m.2).

İlgili yasalarda yalnızca Bulgaristan’dan Türkiye’ye gelenler için “zorunlu göçe tabi tutulup” ifadesi kullanıldığından bu borçlanma hakkından sadece bu ülkeden 1989 yılından sonra gelen vatandaşlarımız yukarıda belirtilen şartları yerine getirmek kaydıyla yararlanabileceklerdir (2008/44 sayılı Genelge, F). Yönetmeliğin geçici 2. maddesine göre, Kurumca yapılacak sorgulama sonucunda nüfus kayıtlarında “... Bakanlar Kurulu Kararı ve 2510 veya 5543 sayılı İskan Kanununa istinaden Türk vatandaşlığına alınmıştır.” ibaresinin olduğu belirlenenlerden, zorunlu göçe tabi tutulduklarını belgelendirme koşulu aranmaz. Nüfus kayıtlarında bu şekilde ibare bulunmayanlardan ise bu ibarenin işlendiği vukuatlı nüfus kayıt örneği veya “Uyrukluk ve Aile Kütüğüne Kayıt Bildirgesi”nin ibrazı istenir (Yön. Geçici m.2/4) .

Geçici 6. maddede borçlanma kapsamında yalnızca çalışma süreleri gösterildiğinden, bu çalışma süreleri arasında veya sonunda çalışılmayan sürelerle ev kadınlığında geçen süreler, borçlanma kapsamı dışında tutulmuştur (2008/44 sayılı Genelge, F). Görüldüğü gibi, zorunlu göçle Bulgaristan’dan gelen kişilere tanınan borçlanma hakkı çok sınırlı olarak uygulanabilecektir. 3201 sayılı Kanun’a göre, sigortalılık süreleriyle ev kadını olarak geçirilen süreler ve işsizlik süreleri borçlanılabiliyorken, Bulgaristan göçmenleri sadece çalıştıkları süreleri borçlanabileceklerdir. Bundan başka, borçlanma hakkı sadece ilgilinin kendi-

sine tanınmış olup, hak sahipleri bu borçlanmadan yararlanamayacaklardır. Zorunlu göçle Türkiye'ye gelen soydaşlarımıza çok sınırlı da olsa borçlanma yoluyla sosyal güvenlik haklarına kavuşma yolunun açılması isabetli olmuştur.

Bu sınırlamalardan başka, geçici 6. madde hükümleri uygulanmak suretiyle borçlandırılan hizmetler, yalnızca yaşlılık aylığı (5434 sayılı Kanun'a göre bağlanan emekli aylıkları dahil) bağlanmasında değerlendirilecek, malullük ve ölüm aylığı bağlanmasında, bu şekilde borçlandırılan hizmetler dikkate alınmayacaktır. Bu nedenle, Bulgaristan'da geçen hizmet sürelerinin hak sahiplerince borçlanmasına ilişkin talepleri de kabul edilmeyecektir. Ancak, borçlanma hakkından yararlanarak yaşlılık aylığı bağlanan sigortalının ölümü halinde, hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanabilecektir (2008/44 sayılı Genelge, F).

3. Yurt Dışında Yaşayan Ev Kadınları

Türk Hukukunda ilk defa 1985 yılında 3201 sayılı Kanun ile yurt dışında ev kadını olarak geçen sürelerin belirli koşulların varlığı halinde borçlanması kabul edilmiştir. 3201 sayılı Kanun'a göre yurtdışı hizmet borçlanmasından, yurtdışındaki sigortalılık ya da işsizlik süresi olan 18 yaşını doldurmuş Türk vatandaşları ile çalışmış olmasa dahi yurt dışında bulunmuş olan ev kadınları yararlanabilirler (3201 s.K. m. 1). Yönetmeliğin m.6/2-b hükmüne göre, "Türk vatandaşlığının kazanılmasından önce veya Türk vatandaşlığının kaybedilmesinden sonra yurtdışında...ev kadını olarak geçen süreler" borçlandırılmayacaktır.

4. Kamu Görevlileri

3201 sayılı Kanun'a 5754 sayılı Kanun'la eklenen geçici 5. maddeye göre, 08.05.2008 tarihinden önce "5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa tabi iştirakçi olanların bu tarihten önce veya sonra yurtdışında geçen hizmetlerinin borçlandırılmasında, borç tutarı ilgililerin Türkiye'den ayrılmadan önce Sandığa tabi hizmetlerinden en son bıraktıkları derece ve kademelerine yurtdışında geçirdikleri ve borçlanmak istedikleri sürenin her

üç yılına bir derece ve her yılına bir kademe verilmek ve öğrenim durumları itibariyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun değişik 36 ncı maddesindeki yükselebilecekleri dereceleri geçmemek üzere tespit edilecek derece, kademe ve ek göstergeleri ile emekli keseneğine esas aylığın hesabına ait tüm unsurların toplamının müracaat tarihinde yürürlükte olan kat sayı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarlar esas alınarak, yine o tarihteki kesenek ve karşılık oranlarına göre hesaplanacaktır."

5754 sayılı Kanun'la 3201 sayılı Kanun'a eklenen geçici 7. maddenin ikinci fıkrasına göre, 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra ilk defa aynı Kanun'un 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı olarak çalışmaya başlayanların 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten önceki yurtdışı borçlanma süreleri de, aynı Kanun'un 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında değerlendirilecektir. Bunların aylıklarının hesabında 5510 sayılı Kanun'un geçici 2 nci maddesi hükümleri uygulanacaktır.

5. Hak Sahipleri

19.8.2003 tarihli 8-17 sayılı Ek Genelge'ye göre, "Ölenin yurtdışındaki hizmetleri aylık bağlanması için yeterli ise öncelikle bu hizmetler Kanunda öngörüldüğü şartlarla borçlandırılacaktır. Ölenin yurtdışında geçen hizmetlerinin tamamı borçlandırıldığı halde aylık bağlanıyorsa bu takdirde hak sahipleri ölenin askerlik hizmetlerini borçlanabileceklerdir." (Genelge, 5). Söz konusu Ek Genelge ile düzenlenen ölenin yurtdışı sürelerinin ve askerlik süresinin borçlandırılmasında önceliğin yurtdışı borçlanmasına verilmesi gerektiği hususu ile ilgili bu uygulamaya yeni dönemde de 5510 sayılı K. m.4/I-a ve m.4/I-b kapsamındaki sigortalılar için devam edilecektir (2008/115 sayılı Genelge, D, 2).

2008/115 sayılı Genelge'ye göre, Türkiye'de hizmeti bulunmayan sigortalıların hak sahipleri, ölenin yurtdışındaki hizmetleri aylık bağlanmasına yeterli ise öncelikle bu hizmetlerini 3201 sayılı Kanun'un öngördüğü şartlarla borçlanacaklardır. Hak sahipleri, aylık bağlanması-

na yetecek gün sayısı kadar borçlanabilecekleri gibi ölenin yurtdışında geçen hizmetlerinin tamamını da borçlanabilirler.

Sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmamış ülkelerde ve Türkiye’de çalışma süresi bulunan kişinin hak sahipleri, aylığa hak kazanmaları için ölenin askerlik süresini borçlanabilecekler, hak sahiplerinden ölenin yurtdışında geçen hizmetlerini borçlanmaları istenilmeyecektir. Almanya’dan prim iadesi alanların hak sahipleri hakkında da benzer uygulama yapılacaktır (Genelge, D, 2).

III. BORÇLANILABİLECEK SÜRELER

1. Sigortalılık Süreleri

5754 sayılı Kanun’la yapılan düzenleme ile 3201 sayılı Kanun’un 1 inci maddesinde yer alan “çalışma süreleri” ifadesi yerine “sigortalılık süreleri” ifadesi kullanılmıştır. Yönetmeliğe göre, “Sigortalılık süresi: Borçlanma kapsamındaki sürenin bulunduğu ülke mevzuatına göre ikamet süreleri hariç, çalışılmış ya da çalışılmış süre olarak kabul edilen süreleri” ifade eder (Yön. m.4, g). Burada yabancı bir ülkede, o ülkenin kanunlarına uygun bir biçimde çalışmak kastedilmektedir. Yani yabancı ülkede sigortasız olarak ya da çalışma izni olmadan kaçak olarak çalışmış olan kişiler 3201 sayılı Kanun kapsamında yurtdışında çalışmış kişi sayılmazlar ve bu süreleri de borçlanamazlar.¹⁷ Devletler, ülkelerinde yabancı işçilerin kaçak çalıştırılmasıyla mücadele için mevzuatlarında para cezası ya da hapis cezası öngören özel düzenlemeler yapmışlardır.¹⁸

Yönetmeliğin m.6/2-b hükmüne göre, “Türk vatandaşlığının kazanılmasından önce veya Türk vatandaşlığının kaybedilmesinden sonra yurtdışında sigortalı olarak geçen süreler” borçlandırılmayacaktır. 3201 sayılı Kanun’un 1. maddesine göre borçlanma hakkından yararlanabilmek için ilgilinin yurtdışında yukarıda belirtilen nitelikte geçen hizmet veya sürelerinin bulunması şarttır. Yurtdışındaki çalışma hizmet akdi kapsamında olabileceği gibi, bağımsız, yani kendi adına ve hesabına bir çalışma da olabilir. 3201 sayılı Kanun kapsamında hizmet akdi kapsamında geçen sigortalılık süreleri

borçlanılabileceği gibi, kendi nam ve hesabına bağımsız olarak geçen sigortalılık süreleri de borçlanılabilir.

2. İşsizlik Süreleri

Hizmet akdi kapsamında ve/veya kendi nam ve hesabına bağımsız olarak geçen sigortalılık süreleri arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri borçlanılabilecektir (3201 s. K. m.1, Yön. m.6/1; 2008/44 sayılı Genelge).

3. Ev Kadını Olarak Geçirilen Süreler

Türk vatandaşı ev kadını olarak 18 yaşından sonra yurtdışında geçirilen süreler borçlanılabilecektir. 2008/115 sayılı Genelge’ye göre, “Yurtdışında ev kadını olarak geçen süreler, medeni durumlarına bakılmaksızın kadınların, sigortalılık süreleri haricinde yurtdışında buldukları süreleri ifade eder.” (Genelge, A, 3). Yurtdışında ev kadını olarak geçirilen sürelerin tamamı borçlanılabileceği gibi, bu sürenin bir kısmı da borçlanılabilir. Hem halen yurt dışında bulunan, hem de Türkiye’ye dönmüş olan ev kadınları Sosyal Güvenlik Kurumu’na yazılı olarak müracaat etmek suretiyle hizmet borçlanması yapabilirler. Sürelerinin bir kısmını çalışmış olarak geçirmiş olan ev kadınları, hem ev kadını olarak geçen sürelerini, hem de çalışma sürelerini borçlanabilirler.

IV. BORÇLANILAMAYACAK SÜRELER

6.11.2008 tarihli Yurtdışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliğin 6. maddesinin 2. fıkrasında ve Sosyal Güvenlik Kurumu’nun 2.1.2009 tarihinde yayımladığı 2008/115 sayılı Genelge ile 3201 sayılı Kanun’da borçlanma kapsamı dışında tutulan süreler düzenlenmiştir (2008/115 sayılı Genelge, A, 4). Buna göre;

1- 18 yaşın doldurulmasından önce yurtdışında sigortalı, işsizlik ve ev kadını olarak geçen süreler,

2- Türk vatandaşlığının kazanılmasından önce ve Türk vatandaşlığının kaybedilmesinden sonra yurtdışında sigortalı, işsizlik ve ev kadını olarak geçen süreler,

3- İkili sosyal güvenlik sözleşmesine göre

kendilerine kısmi aylık bağlanmış olanların yurtdışında geçen sigortalılık süreleri arasında ve bu sürelerin bitim tarihinden sonraki işsizlik süreleri ve ev kadını olarak geçen süreler,

4- Sosyal güvenlik kanunlarına göre malul-lük, yaşlılık ve ölüm sigortaları kapsamında geçen sürelerle çakışan yurtdışı süreleri, borçlandırılmayacaktır. Bu bağlamda,

a) Sosyal güvenlik sözleşmesi akdedilmemiş ülkelerde iş üstlenen Türk işverenler tarafından yurtdışına götürülen Türk işçilerinin çalışma süreleri,

b) Türkiye'deki sosyal güvenlik kanunlarına göre yurtiçinde isteğe bağlı sigortaya prim ödenen sürelerde bu ülkelerde geçen sigortalılık veya ev kadını olarak geçen süreler de borçlanma kapsamında sayılmayacaktır (2008/115 s. Genelge, A, 4).

V. BORÇLANILACAK SÜRELERİN BELGELENMESİ

Yurtdışında geçen sürelerin borçlandırılması için bunların borçlanma başvuru sırasında belgelendirilmesi zorunludur. Yönetmeliğin 9. maddesinde ve Genelge'de bu sürelerin nasıl belgelendirileceği belirlenmiştir (2008/115 sayılı Genelge, B). Bu düzenlemelere göre, yurtdışı hizmet borçlanmasının yapılabilmesi için Kurum'a ibraz edilmesi gereken belgeler, sosyal güvenlik sözleşmesi akdedilen ve akdedilmeyen ülkelerde geçen hizmet süreleri ile ev kadınlığında geçen süreler olarak ayrı ayrı sayılmıştır.

1. Sosyal Güvenlik Sözleşmesi Akdedilen Ülkelerde Geçen Sürelere Ait Belgeler

Sosyal güvenlik sözleşmesi akdedilmiş ülkelerde geçen sigortalılık veya işsizlik sürelerinin borçlanılabilmesi için;

- Çalışılan ülkede bağlı bulunulan sigorta merciinden alınacak hizmet cetveli veya sigorta kartları,

- Sigortalıların çalıştıkları işyerlerinin resmi kuruluşlara ait olması veya resmi kuruluşlarca ya da kamu kurumu olarak kabul edilen kuruluşlarca düzenlenmesi halinde, belgelerin ayrıca tasdikine gerek kalmaksızın; çalışı-

lan ülkede işyerinin ait olduğu belediyelerce düzenlenmiş belgeler, iş bulma kurumlarınca işsizlikte geçen sürelere ilişkin verilen belgeler, ilgili meslek kuruluşları veya birliklerince veya diğer resmi kuruluşlarca verilen hizmet belgeleri,

- Yurtdışında kendi nam ve hesabına çalışanların bağlı oldukları vergi dairesi, ilgili meslek kuruluşu veya derneklerce verilen hizmet belgesi,

- Bulunulan ülkelerdeki Türk konsoloslukları, çalışma ve sosyal güvenlik müşavirlikleri veya ataşelikler gibi temsilciliklerden alınacak ve yurtdışı borçlanma için kullanılacağı belirtilen hizmet belgeleri ile hizmetin niteliğine uygun bir belge ile belgelendirilecektir (Yön. m. 9, 2008/115 sayılı Genelge, A, 3, a).

2. Sosyal Güvenlik Sözleşmesi Akdedilmemiş Ülkelerde Geçen Sürelere Ait Belgeler

Sosyal güvenlik sözleşmesi akdedilmemiş ülkelerde geçen sigortalılık veya işsizlik sürelerinin borçlanılabilmesi için;

- Bulunulan ülkelerdeki Türk konsoloslukları, çalışma ve sosyal güvenlik müşavirlikleri veya ataşelikler gibi temsilciliklerden alınacak ve yurtdışı borçlanması için kullanılacağı belirtilen hizmet belgeleri,

- Yurtdışında çalıştıkları işyerlerinden alacakları hizmet sürelerini gösterir bonservisleri ile birlikte pasaportlarında bulunan çalışma izinlerinin tercümeleleri,

- Gemi adamları, çalıştıkları geminin bayrağını taşıdıkları ülkelerde bulunan Türk konsoloslukları, çalışma ve sosyal güvenlik müşavirlikleri veya ataşelikler gibi temsilciliklerden alacakları ve yurtdışı borçlanma için kullanılacağı belirtilen hizmet belgelerini veya işyerlerinden alacakları sigortalılık sürelerini gösterir bonservisleri ile gemilerde çalıştıklarını gösterir belgelerde kayıtlı bulunan çalışma izinlerinin tercümeleleri ya da pasaportlarında çalışma süreleri ile örtüşen giriş-çıkış tarihleri gösterir sayfaların örnekleri gibi hizmetin niteliğine uygun bir belge ile belgelendirilmesi gerekmektedir (Yön. m. 9, 2008/115 sayılı Genelge, A, 3, a).

3. Ev Kadını Olarak Geçen Sürelere Ait Belgeler

Ev kadını olarak geçen süreler, ev kadınlarının yurtdışında oturduklarına dair alacakları ikamet belgesinin;

a) Türkiye’de yeminli tercüme bürolarınca veya yurtdışında bulunan Türk temsilciliklerince akredite edilmiş tercümanlarca yapılmış ve ilgili temsilcilikle onaylanmış tercümesinden,

b) Çalışma ve sosyal güvenlik müşavirlik veya ataşeliğinin bulunduğu Türk temsilciliklerince ikamet belgesine istinaden düzenlenecek belgeden,

c) İkamet belgesi temin edilemiyorsa, yurtdışına çıkış ve yurda giriş tarihlerinin, fotoğraf ve künye bilgilerinin bulunduğu pasaport sayfalarının fotokopisi ya da emniyet müdürlüklerinden alacakları yurda giriş-çıkış çizelgesinden biri ile belgelenmesi gerekir (Yön. m.9, 2008/115 s. Genelge, A, 3).

VI. BORÇLANMA ŞARTLARI

1. Kesin Dönüş

3201 sayılı Kanun’un 3. maddesinin 1. fıkrasına göre yurtdışında geçen çalışma süreleri, işsizlik süreleri ve ev kadını olarak geçen sürelerin sosyal güvenlik açısından değerlendirilebilmesinde başvuru koşulu olarak yurda kesin dönüş yapmış olmak gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi 12.12.2002 tarihli Kararı ile, 3201 sayılı Kanun’un 3. maddesinde yer alan “.....yurda kesin dönüş yapanlar, kesin dönüş.....” sözcüklerini Anayasa’nın 10, 60, 62 ve 65. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir.¹⁹ 3201 sayılı Yasa’nın 3. maddesi 29.7.2002 tarihli ve 4958 sayılı Kanun’la yeniden düzenlenerek maddedeki yurda kesin dönüş şartı ile başvurunun yurda dönüşten itibaren “iki yıl içinde” yapılması şartları kaldırılmıştır.²⁰

Şu halde, borçlanma talebinde bulunacak sigortalıların ve ev kadınlarının yurda kesin dönüş yapmış olmaları gerekmemektedir. Ancak, Anayasa Mahkemesi yurtdışı hizmet borçlanması yapabilmek için yurda kesin dönüş şartını iptal etmiş olmakla birlikte, emekli aylığı bağlan-

ması için Kanun’un 6. maddesinde öngördüğü yurda kesin dönüş şartını iptal etmemiştir. Bu durumda, yurtdışında çalışan bir kişi yurda kesin dönüş yapmadan hizmet borçlanması yapabilecek, ancak kesin dönüş yapmadan emekli aylığı alamayacaktır.

3201 sayılı Kanun’da “kesin dönüş” kavramından ne anlaşılması gerektiği düzenlenmemiştir. 6.11.2008 tarihli Uygulama Yönetmeliğinin “Tanımlar” başlıklı 4. maddesinin d bendine göre: “Kesin dönüş: Aylık tahsis talebinde bulunanların yurtdışındaki çalışmalarının sona ermesini, ikamete dayalı bir sosyal sigorta ya da sosyal yardım ödeneği almamaları durumunu” ifade eder. Bu tanımda geçen “sosyal sigorta ödeneği” deyiminden, çalışma yaşamı süresince karşılaşılan hastalık, iş kazası, meslek hastalığı veya işsizlik gibi risklerle iş göremezlik veya işsizlik gibi adlar altında yapılan ödemeler anlaşılmalıdır (2008/115 sayılı Genelge, D, 1, a). “Sosyal yardım ödeneği” ise bulunulan ülke mevzuatı kapsamında, geçimlerini sağlayacak hiçbir gelirleri olmayan veya mevcut gelirleriyle geçimlerini sağlamakta güçlük çeken kişilerin asgari geçim düzeyi ile sınırlı olmak üzere geçimlerinin sağlanması amacıyla kamu kurum ve kuruluşları tarafından muhtaçlık durumuna ve süresine göre ödenen, ikamet şartına bağlı nakdi yardımlar anlamını taşımaktadır (Yön. m.4/i, 2008/115 sayılı Genelge, D, 1, a).

Aylığa hak kazanılmasına engel teşkil eden her iki ödeneğin ortak özelliği, bunların “ikamete dayalı” olarak verilmesidir. İkamet şartına bağlı olmayan sosyal sigorta ya da sosyal yardım ödeneği alanlara diğer şartları yerine getirmeleri şartıyla aylık bağlanabilecektir (2008/115 sayılı Genelge, D, 1, a).

Yönetmeliğin 14. maddesinin 7. fıkrasındaki, “evli ya da birlikte yaşayan çiftler için ödenen sosyal yardımlar her iki eş için de ödeniyor kabul edilir.” hükmü ile sosyal yardım kavramı genişletildiğinden, yurtdışında borçlanma kapsamında süreleri bulunanların eşlerinin sosyal yardım niteliğinde ödenek alması durumunda yurda kesin dönüş şartı gerçekleşmeyecek ve bu durumda olanlara yaşlılık ve malullük aylığı bağlanmayacaktır (2008/115 sayılı Genelge, D, 1, a).

3201 sayılı Kanun'da, hak sahiplerine aylık bağlanabilmesi için yurda kesin dönüş zorunluluğunun gerektiğine dair bir düzenleme olmadığından, hak sahiplerine borçlandıkları süreler istinaden aylık bağlanmasında kesin dönüş şartı aranmayacaktır (2008/115 sayılı Genelge, D, 2).

2. Borcun Tamamının Ödenmesi

a) Borçlanma Bedelinin Hesaplanması

3201 sayılı Kanun'un 5754 sayılı Kanun ile değişik 4 üncü maddesinde, borçlanma miktarının tespitinde döviz esasından vazgeçilerek, borçlanılacak her bir gün için tahakkuk ettirilecek borç tutarının 5510 sayılı Kanun'un 82 nci maddesinin 1. fıkrasında belirtilen prime esas asgari ve azami günlük kazanç arasında seçilecek günlük kazancın % 32'si olduğu belirlenmiştir.²¹

Yönetmeliğin geçici 6. maddesindeki düzenlemeye göre, 8.5.2008 tarihinden önce yurtdışı borçlanma başvurusunda bulunanlardan; borç tahakkuku ile ilgili işlemleri devam edenlerin, borç tahakkuku yapılmış olanların ve tahakkuk ettirilen borçlarının tamamını ödemeyenlerin kazanılmış hakları saklı tutulduğundan, bu kişiler 3201 s. Kanun'un değiştirilmeden önceki 4. maddesine istinaden borçlarını günlüğü 3,5 Amerikan Doları üzerinden ödeyebileceklerdir. Bu borçlanmaların ödenmesinde süre şartı bulunmadığından, 8.5.2008 tarihinden sonra yapılan ödemeler geçerli sayılacaktır (2008/115 sayılı Genelge, G).

3210 s. Kanun'un 4. m.'nin 1. f.'na göre: "Bakanlar Kurulu prime esas asgari günlük kazancın altında olmamak üzere borçlanma tutarına esas alt sınırı farklı bir miktarda belirlemeye yetkilidir. Borçlanılan süreler, yurda kesin dönüş yapılmış olması şartıyla aylık tahsisi için yazılı talepleri halinde 5510 sayılı Kanunun 41 inci maddesinin son fıkrası hükümlerine göre değerlendirilir. Tahakkuk ettirilen borç tutarı, tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde ödenir. Ödeme yapılan gün sayısı prim ödeme gün sayısına ve prime esas kazançta dahil edilir. Tahakkuk ettirilen prim borcunu tebligat tarihinden itibaren üç ay içerisinde ödemeyenler için yeniden başvuru şartı aranır."

5510 s. K.m. 41/son fıkra: "Bu Kanunun yürürlük tarihinden sonraki süreler için borçlanmalarda; borçlanılan prime esas gün sayısı borçlanılan ilgili aylara mal edilir. Seçilen prime esas kazanç, borcun ödendiği tarihteki prime esas asgarî kazançta oranlanarak, söz konusu oran ilgili ayın prime esas asgarî kazancı ile çarpılır. Bulunan tutar, ilgili ayın prime esas kazancı kabul edilir. Ancak hesaplanan prime esas kazanç hiçbir suretle o ayın prime esas azamî kazancını geçemez." 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinin son fıkrası hükmü 1.10.2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 3201 sayılı Kanun ile ilgili uygulanması gereken 5510 sayılı Kanun'daki tüm düzenlemeler ve değişiklikler 8.5.2008 tarihinde yürürlüğe girmiş iken, m. 41/son fıkrasındaki hüküm 3201 sayılı Kanun'un uygulanması açısından aynı tarihte yürürlüğe girmiyor olması uygulamada sorunlara yol açabilecektir.

Borçlanma tutarının tespitinde, Yurtdışı Borçlanma Talep Dilekçesi ya da borçlanma isteğine ait dilekçenin Kurum kayıtlarına geçtiği tarihteki prime esas kazancın alt ve üst sınırları arasında kalmak kaydıyla başvuru sahibinin söz konusu belgede belirttiği prime esas kazanç esas alınacaktır. Bu durumda, alt ve üst sınır arasında başka bir prime esas kazancın seçimi halinde, bir gün için tahakkuk ettirilecek borç tutarı, "Seçilen prime esas kazanç x %32" formülü uygulanarak belirlenecektir (2008/44 sayılı Genelge, C, 3). Borçlanılan bedelin tespitinde esas alınan %32 oranının içinde genel sağlık sigortası primi de yer almaktadır (2008/115 sayılı Genelge, D, 4). Genel Sağlık Sigortası (GSS) primi, sağlık hizmetlerinden yararlanmak karşılığında alınan bir prim olduğundan, kişinin yurtdışında bulunduğu ve sağlık hizmetlerinden yararlanmasının da hiçbir suretle mümkün olmadığı bir döneme ait %12 oranında GSS primi alınması kanımızca adaletli bir uygulama değildir. Bu kişilerden sadece %20 oranında malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi alınması gerektiği kanaatindeyiz.

b) Borcun Ödenme Süresi

3201 sayılı Kanun'un 4. maddesinin önceki düzenlemesinde borçlanma bedelini ödemek

için herhangi bir süre öngörülmemiştir. Yurtdışındaki hizmetlerini borçlanan vatandaşlarımız tahakkuk ettirilen borçlarını istedikleri zaman ödeyebiliyorlardı. Ancak, borç ödenmedikçe borçlanılan süreler değerlendirilemediği gibi ödenecek günlük döviz miktarının değiştirilmesi halinde, ödenmeyen süreler için değiştirilen günlük döviz miktarı geçerli olmaktadır.²² İşte bu durum 8.5.2008 tarihinden itibaren değiştirilmiştir. 5754 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle borçlanma için Kurum tarafından tahakkuk ettirilen borcun tebliğ tarihinden itibaren üç ay içerisinde ödenmesi zorunluluğu getirilmiştir. 3201 s. Kanun'un değişik 4. maddesine göre "...Tahakkuk ettirilen borç tutarı, tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde ödenir. Ödeme yapılan gün sayısı prim ödeme gün sayısına ve prime esas kazançta dahil edilir. Tahakkuk ettirilen prim borcunu tebligat tarihinden itibaren üç ay içerisinde ödemeyenler için yeniden başvuru şartı aranır."

Bu düzenlemeye göre, tahakkuk ettirilen prim borcunun tamamını, tebliğ tarihinden itibaren üç ay içerisinde ödemeyenlerin, borçlanma başvuruları geçersiz sayılacaktır. Bunların belgelendirilen yurtdışı hizmet sürelerinin yeniden borçlandırılarak değerlendirilmesi, bu konudaki yeni borçlanma başvurularına bağlıdır. Söz konusu üç aylık süre içerisinde borcun bir kısmının ödenmesi halinde ise ödenen miktar ile orantılı süre geçerli sayılacak, kalan sürenin geçerli sayılması yeni bir borçlanma talebine bağlı olacaktır (2008/44 sayılı Genelge, C, 8). Zira, Yönetmeliğin 4. maddesine göre "Borcun tamamının ödenmesi" kavramı "aylık talep tarihinden önce en az aylığa hak kazanmaya yetecek süre karşılığı ödenen miktarı" ifade etmektedir. Yönetmeliğin 10. maddesinin 6. fıkrasında ise üç aylık süre içerisinde borcun bir kısmının ödenmesi halinde, ödenen miktara isabet eden sürenin geçerli sayılacağı hükme bağlanmıştır. Yönetmeliğin her iki hükmü birlikte değerlendirildiğinde, aylığa hak kazanmaya yetecek prim gün sayısına isabet eden miktarda ödeme yapılması yeterli olacak; aylık bağlamaya yetecek prim ödeme gün sayısı kadar ödeme yapmayanlara ise aylık bağlanmayacaktır (2008/115 sayılı Genelge, D, 1, b).

3201 s. Kanun'un 4. m'nin 3. f.'na göre, yurtdışında iken borçlanma isteğinde bulunacak sigortalı veya hak sahipleri Yeni Türk Lirası olarak bildirilecek tutarın karşılığını döviz cinsinden, Türkiye'de ise Yeni Türk Lirası olarak ödeyeceklerdir. Tahakkuk ettirilen borçlarını yurt dışından ödeyecek olan sigortalı ve hak sahipleri Yeni Türk Lirası olarak bildirilen tutarın karşılığını Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından konvertibl sayılan döviz cinsinden ödeyeceklerdir (Yön. m. 10/5). Ödemeler, borcun ödeneceği tarihteki Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası döviz alış kuru üzerinden yapılacaktır (2008/44 sayılı Genelge, C, 7).

Borçlanma talebinden, tebliğ edilen borcun ödenmeden önce vazgeçilmesi halinde, borçlanma işlemi sonuçlandırılmayacaktır. Borcunu ödedikten sonra borçlanmadan vazgeçenler ile yapılan borçlanma sonrasında aylık bağlanması için gerekli şartları yerine getirmeyenlere ve bunların hak sahiplerine yaptıkları ödemeler, faizsiz olarak YTL cinsinden iade edilecektir (2008/44 sayılı Genelge, C, 9).

3. Talepte Bulunma

3201 sayılı Kanun'un başvurulacak kuruluşu belirleyen 3. maddesine göre: "Bu Kanunun 1 inci maddesinde belirtilenler ile yurt dışında çalışmakta iken veya yurda kesin dönüş yaptıktan sonra ölenlerin Türk vatandaşı olan hak sahipleri sigortalının Türkiye'de hiçbir sosyal güvenlik kuruluşuna tabi çalışması yoksa Sosyal Güvenlik Kurumuna, Türkiye'de çalışması varsa en son tabi olduğu sosyal güvenlik kuruluşuna müracaat etmek suretiyle bu Kanunla getirilen haklardan yararlanırlar."

20.05.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı, T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü ve Bağ-Kur Genel Müdürlüğü Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı çatısı altında birleştirilmiştir.²³

3201 sayılı Kanun'un 5754 sayılı Kanun ile değişik 2. maddesinde sosyal güvenlik kuruluşları; Sosyal Güvenlik Kurumu ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun geçici 20 nci maddesine tabi sandıklar olarak tanımlanmıştır (3201 s. K.m. 2/I-a). Sosyal Sigortalar Kurumu,

T.C. Emekli Sandığı ve Bağ-Kur tüzel kişilikleri birleştirilerek Sosyal Güvenlik Kurumu oluşturulunca, farklı sosyal güvenlik kurumu olarak sadece 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun geçici 20 nci maddesine tabi sandıklar kalmıştır.

2008/44 sayılı Genelge'de yurtdışı sürelerinin borçlandırılması için başvurulacak kuruluş ve birimler aşağıdaki gibi tespit edilmiştir.

a) Yurtdışında 8.5.2008 tarihinden önce veya sonra geçen hizmet sürelerini bu tarihten sonra borçlanma talebinde bulunanların borçlanma talep tarihinden önce Türkiye'de son defa;

- Sosyal Güvenlik Kurumu'na tabi çalışması olanların borçlanma işlemleri Sosyal Güvenlik Kurumu'nca,

- 506 sayılı Kanun'un geçici 20'nci maddesine tabi sandıklardan birine tabi çalışması olanların borçlanma işlemleri ise ilgili sandıkça sonuçlandırılacaktır.

b) Türkiye'de herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna tabi çalışması bulunmayanların sigortalılık süreleri ile ev kadınlığında geçen sürelerin borçlanma işlemleri de Sosyal Güvenlik Kurumu'nca yürütülecektir. Kendilerine veya hak sahiplerine sosyal güvenlik sözleşmesi uygulanmak suretiyle kısmi aylık bağlanmış olanların borçlanma işlemleri ise aylığı bağlayan Kurum'ca sonuçlandırılacaktır.

5510 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre, hizmet akdi ile çalışanlar m. 4/I-a, kendi nam ve hesabına bağımsız çalışanlar m. 4/I-b, kamu görevlileri ise m. 4/I-c kapsamında sigortalı sayılmışlardır.²⁴ Sosyal Güvenlik Kurumu'na yapılacak yurtdışı hizmet borçlanma başvurularına ait işlemler, sigortalı son defa 5510 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının;

- (a) ve (b) bendi kapsamında çalışmış, ev kadınlığında geçen süreleri varsa ya da Türkiye'de hiç çalışması yoksa, SGK Genel Müdürlüğü Yurtdışı Borçlanma ve Tahsis İşlemler Daire Başkanlığı,

- (c) bendi kapsamında çalışmışsa, SGK Genel Müdürlüğü Kamu Görevlileri Emeklilik İşlemleri Daire Başkanlığı tarafından yürütülecektir (2008/44 sayılı Genelge, B, 2).

VII. YURTDIŞI HİZMET BORÇLANMASININ SONUÇLARI

1. Prim Ödeme Gün Sayısı ve Sigortalılık Süresinin Artırılması

Borçlanılan yurtdışı hizmet sürelerinin sigortalılık süresinde, sigortalılık başlangıcında ve prim ödeme gün sayısında değerlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar 5754 sayılı Kanun'la değişik 3201 sayılı Kanun'un 5 inci maddesinde açıklanmıştır. Buna göre, yurtdışındaki sigortalılık sürelerinin tespitinde, bunu belirten ve istek sahibinin ibraz edeceği ispatlayıcı belgelerde kayıtlı bulunan tarihler arasındaki son tarihten geriye doğru olmak üzere gün sayıları esas alınır, bu tespit 1 yıl 360 gün, 1 ay 30 gün hesaplanır (3201 s. K. m.5/I).

Türkiye'de sosyal güvenlik kanunlarına tabi hizmetleri olanların, borçlandıkları gün sayısı, prim ödeme gün sayıları veya hizmetlerine eklenir (Yön. m.12/3). 5510 sayılı Kanun'un 38. maddesinin 3. fıkrasında tanımlanan anlamda aylık bağlama şartlarında belli bir sigortalılık süresinin arandığı durumlar için geçerli olmak üzere, sigortalılığın başlangıç tarihi, borçlanılan gün sayısı kadar geriye götürülecektir (Yön.m. 12/4). Aynı şekilde Türkiye'de sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi hizmeti bulunmayan istek sahiplerinin sigortalılıklarının başlangıç tarihi, borçlanılan gün sayısı kadar geriye götürülecektir. Birden fazla yurtdışı hizmet borçlanması durumunda da sigortalılık süresi başlangıcı borcun en son ödendiği tarihten borçlanılan toplam gün sayısı kadar geriye götürülerek belirlenecektir. Sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülkelerdeki hizmetlerini, 3201 sayılı Kanun'a göre borçlananların, sözleşme yapılan ülkede ilk defa çalışmaya başladıkları tarih, ilk işe giriş tarihi olarak dikkate alınmayacaktır (3201 s. K. m.5, 2008/44 s. Genelge).

Yurtdışı hizmet borçlanmasına ait sürelerin 5510 sayılı Kanun'a göre hangi sigortalılık haline göre geçmiş sayılacağı belirlenmesinde söz konusu süreler; başvuru sahiplerinin Türkiye'de sigortalılık varsa borçlanma talep

tarihindeki en son sigortalılık haline göre değerlendirilecek, sigortalılık yoksa 5510 sayılı Kanun'un m. 4/I-b kapsamında geçmiş hizmet süresi olarak kabul edilecektir (Yön. m.12/2; 2008/44 sayılı Genelge, D, 3).

Sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülkelerdeki hizmetlerini, bu Kanun'a göre borçlanmaların, sözleşme yapılan ülkede ilk defa çalışmaya başladıkları tarih, ilk işe giriş tarihi olarak dikkate alınmayacaktır (3201 s. K. m.5/V).

2. Aylık Bağlanması

a) Aylık Bağlama Şartları

Borçlanılan prim, kesenek veya karşılıkların ödenmesi sonucu, sigortalı borçlanma talebinde bulunduğu sosyal güvenlik kuruluşunun mevzuatına göre aylığa hak kazanıyorsa, kendisine aylık bağlanır. Ancak, bunun için sigortalının, yurda kesin dönüş yapmış olması da gerekir (3201 s.K. m. 6/A, a). 12.12.2002 tarihli Anayasa Mahkemesi Kararı'ndan sonra borçlanma yapmak için aranmayan yurda kesin dönüş yapma koşulu, aylık bağlanması için aranmaktadır. Dolayısıyla kesin dönüş yapma koşulunun hem aylık bağlanması ve hem de aylıkların alınması anında mevcut olması gerekir.

3201 s. Kanun'un 6. maddesinin 1. fıkrasına göre, aylık tahsisi yapılabilmesi için;

a) Yurda kesin dönülmüş olması,

b) Tahakkuk ettirilen borcun tamamının ödenmiş olması,

c) Borcun tamamının ödenmesinden sonra yazılı istekte bulunulması, gerekmektedir.²⁵

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 5754 sayılı Kanun ile değişik geçici 7 nci maddesinin dördüncü fıkrası, yurtdışı hizmet borçlanmasına ait prime esas kazançların aylık bağlanmasında nasıl değerlendirileceği hususuna açıklık getirmiştir. Bu hükme göre: "Aylıkların hesabında 41 inci maddeye ve 8/5/1985 tarihli ve 3201 sayılı Kanuna göre yapılan borçlanmaların bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki sürelerle ait kazançları, bu Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili kanun hükümlerine göre değerlendirilir.

12.12.2002 tarihli Anayasa Mahkemesi Kararı'ndan sonra borçlanma yapmak için aranmayan yurda kesin dönüş yapma koşulu, aylık bağlanması için aranmaktadır.

Ancak, bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında bulunan sigortalılar için bu Kanunun yürürlük tarihinden önceki dönemlere ait sürelerin bu Kanunun yürürlük tarihinden sonra borçlanılması halinde de 41 inci madde ve 8/5/1985 tarihli ve 3201 sayılı Kanun hükümleri uygulanır." (5510 sayılı Kanun geçici m.7/4).

Yurtdışı hizmet borçlanması nedeniyle borçlanılan süreler Türkiye'de sosyal güvenlik kurumlarına veya kanunlarına tabi hizmetleri olanların hizmetleri ile birleştirilecektir. Yurtdışı hizmet borçlanmasına ilişkin şartları yerine getirdikten sonra hangi sigortalılık statüsü ile hangi sosyal güvenlik kanununa göre aylık bağlanacağı belirlenmesinde 2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Kanun hükümleri esas alınacaktır. Buna göre, yurtdışı hizmet borçlanma miktarını ödedikten sonra;

- 01.10.2008 tarihinden önce aylık talebinde bulunan sigortalıların kendilerine, ölümleri halinde hak sahiplerine bağlanacak aylıklar, 2829 sayılı Kanun'un 8. maddesi hükmüne göre belirlenecek olan sosyal güvenlik kurumu mevzuatına (506, 1479, 2925, 2926 ve 5434 sayılı kanunlardan birine),

- 01.10.2008 tarihinden sonra aylık talebinde bulunan sigortalıların kendilerine, ölümleri halinde hak sahiplerine bağlanacak aylıklar, 5510 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinin son fıkrasına istinaden 2829 sayılı Kanun'un 8. maddesi hükmüne göre belirlenecek olan sigortalılık statüsü dikkate alınarak 5510 sayılı Kanun'a göre hesaplanacaktır (2008/44 sayılı Genelge, D, 5, a, b).

2829 sayılı Kanun'un 8. maddesine göre, son yedi yıllık fiili hizmet süresi içinde fiili hizmet süresi fazla olan kurumca, hizmet sürelerinin eşit olması halinde son tabi olunan kurumca

kendi mevzuatına göre aylık bağlanır ve ödenir.

Yurtdışı hizmet borçlanma sürelerine ait kazançların 506 ve 2925 sayılı Kanunlara göre değerlendirilmesi, 12.12.2005 tarihli 8/29 sayılı Ek Genelge'deki usul ve esaslar dahilinde sürdürülecektir. 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1.fikrasının (b) bendi kapsamında bulunan sigortalılar yönünden 1.10.2008 tarihinden önceki yurtdışı hizmet borçlanma sürelerine ait kazançlar 1479 veya 2926 sayılı Kanun hükümlerine, bu tarihten sonraki yurtdışı hizmet borçlanma sürelerine ait kazançlar ise 5510 sayılı Kanun hükümlerine göre değerlendirilecektir (2008/44 sayılı Genelge, D, 6).

b) Kısmi Aylık Bağlanması

3201 sayılı Kanun tam aylık bağlanması yanında kısmi aylık bağlanmasına ve kısmi aylığın tam aylığa dönüştürülmesine olanak tanımıştır. Eğer bir kişi farklı tarihlerde hem yabancı bir ülkede hem de Türkiye'de çalışmışsa bu kişilere sosyal güvenlik sözleşmelerine uygun olarak kısmi aylık bağlanabilir. Kısaca kısmi aylık, Türkiye ile yabancı bir ülke arasında imzalanan sosyal güvenlik sözleşmesi çerçevesinde sigortalıya bağlanan aylıktır.

3201 sayılı Kanun'un "Kısmi aylıklar" başlıklı 9. maddesine göre: "Sosyal güvenlik sözleşmeleri uygulanmak suretiyle sosyal güvenlik kanunlarına göre kendilerine veya hak sahiplerine kısmi aylık bağlanmış olanlar, talep ettikleri takdirde, 4 üncü madde hükmüne göre tahakkuk ettirilen borçlarını tamamen ödemeleleri şartıyla kısmi aylıkları, borçlarını ödedikleri tarihi takip eden aybaşından itibaren tam aylığa çevrilir. Bu uygulamada borç miktarının tahakkukunda sözleşme akdedilen ülkenin sigorta kurumlarınca gönderilmiş olan hizmet cetvelindeki, tam aylığa yeterli olan gün sayıları nazara alınır."

3201 sayılı Kanun'un 9. maddesindeki bu hüküm ile sigortalılara kısmi aylıklarını tam aylığa çevirme olanağı tanınmıştır. Bunun için aşağıda belirtilen koşulların gerçekleşmesi gerekmektedir:

1- Sigortalıya ve hak sahiplerine sosyal güvenlik sözleşmeleri uygulanmak suretiyle Türk

sosyal güvenlik mevzuatı uyarınca kısmi aylık bağlanmış olması,

2- Sigortalı veya hak sahiplerinin kısmi aylığın tam aylığa çevrilmesi için talepte bulunmuş olmaları,

3- Talepleri üzerine, 3201 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca kendilerine tahakkuk ettirilen borçlarını tamamen ödemiş olmaları.

3. Transferi Sağlanan Primlerin Ödenmesi

Yurtdışında çalışan birçok vatandaşımız yıllarca bu ülkelerde çalışmakta ve o ülke sosyal güvenlik kuruluşuna prim ödemekte, ancak emekli olma yaşının yüksek olması nedeniyle emekli olmadan Türkiye'ye geri dönmektedirler. Bu vatandaşlarımızın yıllarca çalıştıkları ülke sosyal güvenlik kuruluşlarına ödedikleri primler de bu ülkelerde kalmaktadır. Bazı ülkeler, iç mevzuatları çerçevesinde kendi ülkelerine dönen yabancı işçilere ödedikleri primleri iade etmekte, bazı ülkeler ise mevzuatlarında bu konuyla ilgili bir hüküm olmadığı için primleri iade etmemektedir. İşte bu ülkelerden prim transferinin sağlanabilmesi Türkiye'nin bu ülkelerle ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri imzalamasına bağlıdır.²⁶

3201 sayılı Kanun'un 10. maddesinde, ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri çerçevesinde Türk vatandaşları hesabına yabancı ülkelerdeki sosyal güvenlik kurumlarına yatırılmış bulunan primlerinin iadesinin sağlanması durumunda, bu primlerin nasıl değerlendirileceği ve hangi oranda sigortalıya iade edileceği düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 17. maddesine göre, bu primlerin sigortalıya iadesi ikili sözleşmelerde buna engel bir düzenlemenin olmaması halinde gerçekleşecektir.

3201 s. Kanun'un 10. maddesine göre,

a) Transfer olunan primlere ilişkin sürelerin tamamını bu Kanun'a göre borçlanarak, tahakkuk ettirilen döviz borcunu da ödemiş olanlara, transfer olunan primlerin tamamı,

b) Transfer olunan primlere ilişkin sürelerin bir kısmını bu Kanun'a göre borçlanarak tahakkuk ettirilen döviz borcunu da ödemiş olanlara, transfer olunan primlerin borçlandıkları süreye isabet eden orandaki miktarı,

transfer tarihindeki cari kur üzerinden Türk Lirası karşılığı olarak ilgili sosyal güvenlik kuruluşuna sigortalıya, hak sahiplerine veya mirasçılara iade edilir (3201 s. K. m.10; Yön. m. 17).

Bu düzenlemede primlerin iadesi, borçlanmaya bağlı olarak düzenlenmiştir. Yurtdışında geçen hizmetlerini borçlanma yapmamış kişilere prim iadesi yapılıp yapılamayacağı konusunda maddede bir açıklık yoktur. Öğretideki çoğunluk görüşüne göre, primlerin transfer edileceği ülke ile imzalanmış bulunan sosyal güvenlik sözleşmesinin içerdiği kurallar çerçevesinde primlerin iadesinin önünde bir engel yoksa, primler ilgili kişilere iade edilmelidir. Zaten 3201 sayılı Kanun'a göre borçlanma zorunlu olmayıp, kişinin iradesine bağlı olduğu için bu mümkün olmalıdır.²⁷

VIII. BORÇLANMADAN VAZGEÇME, BORÇLANMANIN İPTALİ VE PRİMLERİN İADESİ

Yönetmeliğin 11. maddesinin 1. fıkrasına göre, "Borçlanma başvurusunda bulunup borcu tebliğ edilmeden ya da tebliğ edildikten sonra üç aylık süre içinde borçlanma başvurusundan vazgeçtiklerini yazılı olarak ilgili sosyal güvenlik kuruluşuna bildirenlerin borçlanma başvuruları geçersiz sayılır." 3201 sayılı Kanunun 5754 sayılı Kanun'un 79. maddesi ile değişik 4. maddesinde borçlanmadan vazgeçenlere veya hak sahiplerine ödedikleri primleri geri alma hakkı tanınmıştır. Buna göre;

1- Borçlanmadan sonradan vazgeçenlere,

2- Borçlanma yapmış, ancak aylık bağlanması için gerekli koşulları yerine getirememiş olanlara veya bunların hak sahiplerine talepleri üzerine yaptıkları ödemeler faizsiz olarak iade edilir (3201. K. m. 4/II).

Yönetmeliğe göre, tahakkuk ettirilen borcun tamamını veya bir kısmını ödeyenlerden borçlanmalarının iptal edilmesi için başvuruda bulunanların ödedikleri borçlanma tutarının tamamı, faiz uygulanmaksızın Yeni Türk Lirası olarak iade edilecek, kısmi iade yapılmayacaktır (Yön. m. 11/2). Bundan başka, borçlandıkları hizmetler dikkate alınarak aylık bağlanmış

olanlar, borçlanma başvurusundan vazgeçemeyecekler ve ödedikleri borçlanma tutarı iade edilmeyecektir (Yön. m. 11/4).

Yurtdışı hizmet borçlanması iptal edilen kişiye borçlanma bedelinin Türk Lirası olarak mı, yoksa döviz olarak mı iade edileceği konusunda öğretide ve yargı kararlarında görüş ayrılıkları mevcuttu.²⁸ 3201 sayılı Kanun'da 5754 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten sonra dövizle borçlanma sistemi terk edildiğinden ve Yönetmelikte açıkça iadenin Yeni Türk Lirası olarak yapılacağı belirtildiğinden bu tartışmalar da sona ermiştir. Ancak, 3201 s. Kanun'un 4. maddesindeki ve Yönetmeliğin 11. maddesindeki, yapılan ödemelerin ilgiliye faizsiz olarak iade edilmesi kuralı sigortalıların hak kaybına yol açabilecek bir düzenlemedir. Borçlanma ile borçlanmanın iptali arasında çok uzun bir zaman geçtiği düşünüldüğünde, kişinin maddi anlamda kayba uğrayacağı açıktır. Kanımızca, yapılan ödemenin yasal faiziyle birlikte kişiye iadesi hakkaniyete daha uygun bir düzenleme olacaktır.

IX. AYLIK BAĞLANDIKTAN SONRA YENİDEN YURTDIŞINDA YAŞAMA

1. Bağlanan Aylığın Kesilmesi

3210 sayılı Kanun'un 5754 sayılı Kanun'un 79. maddesi ile değişik 6. maddesinin b fıkrasına göre: "Kanun hükümlerinden yararlanmak suretiyle aylık bağlananlardan tekrar yurt dışında yabancı ülke mevzuatına tabi çalışanlar, ikamete dayalı bir sosyal sigorta ya da sosyal yardım ödeneği alanlar ile Türkiye'de sigortalı çalışmaya başlayanların aylıkları, tekrar çalışmaya başladıkları veya ikamete dayalı bir ödenek almaya başladıkları tarihten itibaren kesilir. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun sosyal güvenlik destek primi hakkındaki hükümleri, bu Kanun hükümlerinden yararlanmak suretiyle aylık bağlananlar için uygulanmaz."

3201 sayılı Kanun'un bu değişiklikten önceki halinde, aylık bağlandıktan sonra tekrar yurtdışında çalışmaya başlayanların aylıklarının kesi-

leceği düzenlenmişti. Yapılan değişiklikler sonucunda “tekrar yurtdışında çalışmak” unsuru, yurda kesin dönüş koşuluna ilişkin uygulamada ortaya çıkan sorunlar ve sosyal güvenlik mevzuatımız gözönüne alınarak genişletilmiştir.²⁹ Bu yeni düzenlemeye göre;

1- Yabancı ülke mevzuatına bağlı olarak çalışanların aylıkları, tekrar çalışmaya başladıkları tarihten itibaren,

2- İkamete dayalı bir sosyal sigorta ya da sosyal yardım ödeneği alanların aylıkları, ödenek almaya başladıkları tarihten itibaren,

3- Türkiye’de sigortalı olarak çalışmaya başlayanların aylıkları, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren kesilir (3201 s. K. m.6/III).

Yönetmeliğin m. 14/1 hükmüne göre, borçlandıkları süreler dikkate alınarak malullük, yaşlılık ve emekli aylığı bağlananların aylık alma şartlarının devam edip etmediği hususu, Kurum’ca gerekli görülen zaman ve hallerde araştırılabilir. Yurtdışı hizmet borçlanması yapmak suretiyle kendisine aylık bağlananlardan altı aydan daha uzun süre yurtdışında bulunmuş olanlar, yurtdışında çalışıp çalışmadıklarını ve ikamete dayalı bir sosyal sigorta ya da sosyal yardım ödeneği alıp almadıklarını gösterir belgeleri, örneği Kurum’ca hazırlanan 3201 sayılı Kanun’a göre Aylık Alanlara Mahsus Yoklama Belgesi ile birlikte söz konusu altı aylık sürenin dolduğu tarihten sonra üç ay içinde Kurum’a vermek zorundadırlar (Yön. m.14/2). Sosyal Güvenlik Kurumu, 3201 s. Kanun’a göre malullük, yaşlılık ve emekli aylığı bağlananların altı aydan daha uzun süre ile yurt dışında bulunup bulunmadıklarını, her yıl Emniyet Genel Müdürlüğü’nden alınacak kayıtlarla tespit eder. Yoklama işlemleri sonucunda altı aydan daha uzun süre yurtdışında buldukları halde, ikamete dayalı bir sosyal sigorta ya da sosyal yardım ödeneği alıp almadıklarını gösterir belgeleri üç ay içinde Kurum’a vermediği tespit edilenlerin aylıkları bildirim yapılmaksızın söz konusu belgelerin intikaline kadar durdurulur (Yön. m. 14/5).

Sigortalı yurda tekrar kesin dönüş yaparsa, talep üzerine aylıklar ödenmeye devam edecektir (3201 s. K. m.6/IV). 3201 sayılı Kanun’un m. 6, B hükmüne 5754 sayılı Kanun ile, 3201

3201 sayılı Kanun’a göre, borçlanma yaparak aylık bağlananlar eğer yurtiçinde veya yurtdışında çalışmaya başarlarsa aylıkları kesilecektir.

sayılı Kanun hükümlerinden yararlanarak yaşlılık aylığı bağlananlara, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun sosyal güvenlik destek primi hakkındaki maddelerinin uygulanmayacağı düzenlemesi eklenmiştir. 5510 sayılı Kanun’un 30. maddesindeki düzenlemeye göre, yaşlılık aylığı almakta olanlar eğer 5510 sayılı Kanun’a tabi olarak veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaya başarlarsa, yaşlılık aylıkları, çalışmaya başladıkları tarihi izleyen aylık ödeme döneminden itibaren kesilir. Diğer çalışan sigortalılar gibi bunlar da tüm sigorta dalları için prim ödemeye başlarlar (m. 80, 81’e göre). Bir süre sonra çalışmaktan vazgeçip, yeniden yaşlılık aylığı bağlanmasını isterlerse, çalıştıkları dönem de dikkate alınarak yaşlılık aylıkları yeniden hesaplanıp, bağlanır (5510 s. K. m. 30/III-b).

5510 s. Kanun’un geçici 14. maddesinde sosyal güvenlik destek primine ilişkin bir geçiş hükmüne de yer verilmiştir: “Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi veya sigortalı olanlar, vazife malüllüğü, malüllük ve yaşlılık veya emekli aylığı bağlananlar ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmaya devam edenler hakkında sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından bu Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili kanun hükümlerinin uygulanmasına devam edilir.” (Geç. m. 14/I). Bu madde 1.10.2008 tarihinde yürürlüğe girdiğinden, 1.10.2008 tarihinden önce çalışmaya başlayan işçi, bağımsız çalışan ve kamu görevlileri hem yaşlılık aylığı alıp hem de SGDP ödeyerek çalışabileceklerdir. Yine 1.10.2008 tarihinden önce emekli olup aylık almaya başlayanlar ile halen sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmaya devam edenlerin kazanılmış hakları da maddede korunmuştur.

2008/115 sayılı Genelge'ye göre, 3201 sayılı Kanun'a göre aylık bağlandıktan sonra 1.10.2008 tarihinden önce Türkiye'de sosyal güvenlik kanunlarına tabi olarak çalışmaya başlayanlar hakkında sosyal güvenlik destek primine ilişkin hükümler dahil olmak üzere ilgili sosyal güvenlik kanununun öngördüğü hükümler uygulanacaktır. Ancak, 1.10.2008 tarihinden önce başlayan çalışma nedeniyle 5510 sayılı Kanun'la mülga sosyal güvenlik kanunlarına göre 1.10.2008 tarihi itibarıyla sosyal güvenlik destek primine tabi tutulanlar hakkında 2008/115 sayılı Genelge'nin (G) bölümünün 5. paragrafı uygulanacaktır (2008/115 sayılı Genelge, F, 4). Genelge'nin (G) bölümünün 5. paragrafında ise, 1.10.2008 tarihi itibarıyla Türkiye'deki çalışma nedeniyle sosyal güvenlik kanunlarının ilgili hükümlerine (506 sayılı Kanun'un 63. maddesinin (B) bendi, 1479 sayılı Kanun'un Ek 20. maddesi) göre sosyal güvenlik destek primi ödeyenlerin bu statülerinin çalışma sona erinceye kadar kazanılmış hak olarak devam ettirileceği; sosyal güvenlik destek primine tabi çalışma sona erdikten sonra Türkiye'de yeniden sigortalı olarak çalışmaya başlamaları halinde, haklarında sosyal güvenlik destek primine ilişkin hükümlerin uygulanmayarak aylıklarının kesileceği düzenlenmiştir.

Sonuçta bu istisna dışında, 1.10.2008 tarihinden önce veya sonra 3201 sayılı Kanun'a göre aylık bağlanan ya da bağlanacak olanların bu tarihten sonra 5510 sayılı Kanun'a göre sigortalı olarak çalışmaya başlamaları halinde aylıkları, çalışmanın başladığı tarih itibarıyla kesilecek, 3201 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (B) fıkrası hükmüne göre 5510 sayılı Kanun'un m. 30/III hükmü ve geçici 14. maddesi hükümleri uygulanmayacağından, bunlar sosyal güvenlik destek primine tabi tutulmayacaklardır (2008/15 sayılı Genelge, F, 5). Başka bir deyişle, 3201 sayılı Kanun'a göre, borçlanma yaparak aylık bağlananlar eğer yurtiçinde veya yurtdışında çalışmaya başlarsa aylıkları kesilecektir. Yani, bu durumda olan kişiler sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışma imkânından yoksun bırakılmışlardır.

2. Aylık Bağlandıktan Sonra Yurtdışında Çalışılan Sürelerin Yeniden Borçlanılması

Yurtiçinde veya yurtdışında çalışması sona erenlerin veya ikamete dayalı sosyal sigorta ya da sosyal yardım ödeneği alanlardan bu ödenek ve yardımları sona erenlerin, aylıklarının tekrar ödenmesi için yazılı talepte bulunmaları halinde, talep tarihini izleyen aybaşından itibaren aylıkları tekrar ödenmeye başlanacaktır (Yön. m.15/2; 2008/15 sayılı Genelge, F, 6).³⁰

Çalışmanın sona ermesi nedeniyle aylıkların yeniden ödenmesi talebinde bulunanların çalışmaları;

- Yurtiçinde geçmişse, bu çalışmalar da dikkate alınarak aylıklar, ilgili sosyal güvenlik kanunlarındaki hükümlere göre hesaplanarak,

- Yurtdışında geçmişse, kesildiği tarihteki aylığı, tekrar bağlanan aylığın başlangıç tarihine kadar ilgili sosyal güvenlik kanunlarındaki artış hükümlerine göre yükseltilecek yeniden bağlanacaktır (Yön. m.15/3; 2008/15 sayılı Genelge, F, 7).

Aylığın kesildiği süre içinde yurtdışında geçen sigortalılık sürelerinin 3201 sayılı Kanun'a göre borçlanılması halinde, bu süreler ve bu sürelere ait prime esas kazançlar, ilgili mevzuat çerçevesinde yeniden aylık bağlanmasında değerlendirilecektir (2008/44 sayılı Genelge, D, 8; 2008/15 sayılı Genelge, F, 8). Böylece, borçlanılan yeni süre ile eski borçlanılmış sürelerin yeniden ve birlikte değerlendirilmek suretiyle yaşlılık aylığı tutarının artırılması amaçlanmıştır.³¹

DİPNOTLAR

- 1 RG. 22.5.1985, 18761.
- 2 17.4.2008 tarihli ve 5754 sayılı "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" (RG. 8.5.2008, 26870). 5754 sayılı Kanun ile 3201 sayılı Kanun'un 1 inci, 2 inci, 3 üncü, 4 üncü, 5 inci ve 6 ncı maddesi değiştirilmiş ve bu Kanun'a geçici 5 inci, 6 ncı ve geçici 7 nci maddeler eklenmiştir. 5510 sayılı "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu"nun 5754 sayılı Kanun ile değişik 106 ncı maddesinin 24 numaralı bendine göre, 3201 sayılı Kanun'un 7 nci, 11 inci, geçici 1 ila geçici 4 üncü maddeleri ve 3201 sayılı Kanun'da geçen "döviz" ibareleri yürürlükten kaldırılmıştır. Bu değişiklikler 3201 sayılı Kanunun uygulanması

- bakımından bu Kanun'un geçici m 7/3 hükmü gereğince 8.5.2008 tarihinden itibaren yürürlüktedir. Bkz. Ergin, Son Değişiklikler Işığında Yurtdışı Hizmet Borçlanması, s. 551-598.
- 3 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, RG. 16.6.2006, 26200.
- 4 3201 s. K. Geçici m 7/3: "Bu Kanunun uygulamasında 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrası, 82 nci maddesi, 106 nci maddesinin birinci fıkrasının (24) numaralı bendi ve geçici 7 nci maddesinin dördüncü fıkrası bu maddenin yayımı tarihinde yürürlüğe girmiş sayılır." 3201 s. Kanun'a eklenen Geçici 7. madde 8.5.2008 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlandığından, söz konusu değişikliklerin yürürlük tarihi 8.5.2008 olmaktadır.
- 5 RG. 6.11.2008, 27046.
- 6 "Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında 3201 Sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği" (RG. 15.9.1985, 18869).
- 7 Kesin dönüşle ilgili hususlara açıklık getirmek üzere Sosyal Güvenlik Kurumu'nca 12.7.2007 tarihinde 2007/59 sayılı Genelge çıkarılmıştır.
- 8 3201 sayılı Kanun'un ilk şeklinde, borçlanma hakkından yararlanabilmek için 18 yaşını doldurmuş olmak ve başvuru tarihinde Türk vatandaşı olmak gerekmektedir. 3201 s. Kanun'da başvuru için arandığı belirtilen bu koşul, yargı kararlarında ve doktrinde, özellikle Yönetmelikteki ve Genelgelerdeki yurtdışındaki hizmetlerin geçtiği esnada da Türk vatandaşı olma koşulunu arayan hükümler karşısında görüş ayrılıklarına neden olmuştur. Bkz.: Başaran, Sigortalılar İçin Yaşlılık, Malullük, Ölüm Aylığı Kılavuzu, s. 62; Okur, Yargıtayın 1987 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, 331; Ernam, Açıklamalı Uygulamalı Sosyal Sigortalar Mevzuatı, s. 274; Güzel/Okur, Sosyal Güvenlik Hukuku, 10. bs., 377; Laçiner, Yurt Dışı Hizmet Borçlanması ve Uygulama Sorunları, s. 613; Caniklioğlu/Canbolat, Yurtdışı Hizmet Borçlanması, s. 871; Kılıçoğlu, Sosyal Güvenlik Hukukunda Borçlanma, s. 82-83; Akın, 4958 Sayılı Yasa ve Anayasa Mahkemesi Kararının Yurtdışı Hizmet Borçlanmasına Etkileri, s. 959-960; Ertan, Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Borçlanma, s. 84; Güzel/Ocak, Yurtdışı Hizmet Borçlanmasına İlişkin Yeni Düzenlemeler ve Yargı Kararları Hakkında Genel Bir Değerlendirme, s. 1344-1352; Güzel, Yargıtayın 2002 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, s. 292-293.
- 9 Oysa 2008/44 sayılı Genelge'de, Türk vatandaşlığında geçmeyen yurtdışı hizmet veya ev kadınlığı süreleri borçlanılamayacağı gibi, borçlanma başvuru tarihinde Türk vatandaşı olmadığı tespit edilen sigortalı ve hak sahiplerinin borçlanma taleplerinin de Kurum'ca reddedileceği hükmü mevcuttu (2008/44 sayılı Genelge, A, 1).
- 10 Her ne kadar yeni Yönetmelik 6.11.2008 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girse de, söz konusu Yönetmeliğin Geçici 7. maddesinde, 8.5.2008 tarihinden itibaren yapılan başvurular hakkında yeni Yönetmelik hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir.
- 11 11.2.1964 tarih 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na göre (RG. 22.2.1964, 11638) Türk Vatandaşlığı Kanun Yolu ile, Yetkili Makam Kararı ile ve Seçme Hakkı ile kazanılabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Aybay, Vatandaşlık Hukuku, s. 101-172.
- 12 Türk Vatandaşlık Kanunu'nun 1981 yılında değiştirilen 21. maddesinde "Türk vatandaşlığından çıkma veya başka bir Devlet vatandaşlığını kazanma dileği"nin bildirilmesinden bahsedilmektedir. Öğretiye göre, bu anlatımdan, başka bir devletin uyrukluğunun, Türk vatandaşlığının muhafaza edilerek de kazanılmasına izin verilebileceği sonucu çıkarılabilmektedir. TVK'nun 22/III hükmüne göre, "Başka bir Devlet vatandaşlığını kazanmak isteyen kişiye de Bakanlar Kurulunca tespit edilen esaslara uygun olarak İçişleri Bakanlığınca izin belgesi verilebilir" hükmüyle bunu desteklemektedir. Türk Vatandaşlık Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 21 Mart 1981 tarihinde değiştirilen 32. maddesine göre, "Türk vatandaşlığından çıkmak veya başka bir devlet vatandaşlığını kazanmak isteyen kişi"nin vereceği dilekçede "Türk vatandaşlığını korumak isteyip istemediği"ni de bildirmesi gerektiği yer almaktadır. Yönetmelikteki bu hükümden de, yabancı devlet vatandaşlığının Türk vatandaşlığına ek olarak kazanılmasının olanaklı olduğu sonucuna varılmaktadır. Bkz.: Aybay, Vatandaşlık Hukuku, s. 81-89.
- 13 RG. 12.12.2007, 26728.
- 14 1968-1979 yılları arasında Türkiye-Bulgaristan Yakın Akriba Göçü Anlaşması Çerçevesinde 32.356 aileye mensup 116.521 kişi Türkiye'ye göç etmiştir (bkz. Doğanay, Filiz, Türkiye'ye Göçmen Olarak Gelenlerin Yerleşimi, DPT, 1996). Bulgaristan'dan Türkiye'ye yapılan göçler, tüm göç hareketleri içinde birinci sırada yer almaktadır. Türkiye'deki tüm göçmenlerin %48'ini oluşturan Bulgaristan kökenli göçmenlerin %40'ına yakını 1989 krizi sırasında Türkiye'ye gelmiştir (bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Erder, Sema, Uluslararası Göçte Yeni Eğilimler, Türkiye "Göç Alan Ülke mi?", Mübaccel Kıray İçin Yazılar, İstanbul 2000, s. 237). Bulgaristan'dan son göç hareketi 1989 yılında Türk kökenli Müslüman Bulgar Vatandaşlarının, Bulgar hükümeti tarafından Türkiye'ye göçe zorlanmaları ile başlatılmıştır. Bu dönemde 64.295 aileye mensup 226.863 kişi serbest göçmen olarak Türkiye'ye gelmiştir. 1989 tarihindeki bu zorunlu göçten sonra 1995 yılına kadar da aralıklı olarak gelen serbest göçmenlerin sayısı 27.224 ailede 73.957 kişiyi bulmuştur (Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Hizmet Uygulamaları Genel Envanteri, Ankara 1996, s. 138). Ayrıntılı bilgi için bkz.: Okur, Yurt Dışı Hizmet Borçlanması ve Türk Vatandaşlığı Koşulu, s. 118, dn. 43 ve s. 132, dn. 97.
- 15 YHGK, 23.11.2005 tarihli, E. 2005/10-492, K. 2005/646 sayılı Kararı, Çalışma ve Toplum, 2006/2, Sayı: 9, s. 111-115. Bu kararın değerlendirilmesi için bkz.: Okur, Yurt Dışı Hizmet Borçlanması ve Türk Vatandaşlığı Koşulu, s. 101-133; Centel, Yargıtayın 2005 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, s. 260-261.
- 16 Zorunlu göçle gelen Bulgaristan göçmenleri, yurtdışındaki hizmetlerin geçtiği esnada Türk vatandaşı olmadıklarından borçlanma taleplerinin kabul edilip edilmemesi gerektiği konusunda Yargıtay'ın 10. HD. ile 21. HD. arasında içtihat farklılığı oluşmuştu. Yarg. 10. HD. 27.1.1987 t.,

211/260 sayılı kararında (TÜBA İİÇB, 644, 7 Mart 1988, s. 8), Türk vatandaşı olan davalının yurtdışındaki çalışmalarını borçlanabilmesini, Türk vatandaşlarına tanınmış bulunan sosyal güvenlik haklarının sonradan aynı sıfatı iktisap eden kişilere dahi tanınmasının sosyal güvenliğin ana ilkelerine ve vatandaşlık haklarına uygun bulunduğu gerekçesiyle kabul edilmişti. Yarg. 10. HD., 26.3.1987 t., 1743/1731 sayılı kararda (YKD, Ağustos 1987, 1190/1191), sadece istek tarihinde Türk vatandaşı olmayı yeterli bulmuş, ayrıca çalışma sırasında da Türk vatandaşı olmanın gerekli bulunmadığına karar vermiş, ayrıca çalışma sırasında da Türk vatandaşlığını arayan Yönetmeliğin 2. maddesi Kanun'a aykırı bulmuş, Anayasa'nın 124. maddesine göre Yönetmeliğin Kanuna aykırı olamayacağını vurgulamıştır. Yarg. 21. HD., 8.4.2002 t., 1448/2940 sayılı kararında da, Türk asıllı davacının Türk vatandaşlığına kabul edilmesiyle, Türk vatandaşlarına tanınan tüm sosyal güvenlik haklarından yararlanmasının doğal olduğu, vurgulanmıştır. Yarg. 10. HD., 17.2.2004 t., 355/939 (YKD, Ağustos 2004, 1223-1226) sayılı kararında istek tarihinde Türk vatandaşı olmak gerekli ve yeterli olup ayrıca çalışmaların geçtiği sırada bu sıfatı taşımak koşulu aramamıştır. 3201 sayılı Yasa'da, "Çalıştığı sırada Türk vatandaşı olan kişi ile, çalıştıktan sonra Türk vatandaşı olan kişi arasında, farklılık gözetmek için hiçbir haklı gerekçe bulunmamaktadır." diyerek göçmen olarak Bulgaristan'dan gelip Türk vatandaşlığına geçen davacının, Bulgar vatandaşı olarak yaptığı çalışmaların, 3201 sayılı Yasa'ya göre borçlanılabileceğini kabul etmiştir.

Bu konudaki Yargıtay kararlarının değerlendirilmesi için bkz. Okur, Yargıtayın 1987 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, s. 331-332; Güzel, Yargıtayın 2002 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, s. 292- 293; Okur, Yargıtayın 2004 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, s. 21, Okur, Yurt Dışı Hizmet Borçlanması ve Türk Vatandaşlığı Koşulu, s. 118-121.

- 17 Orhan, Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Borçlanması ve Türkiye'deki Emeklilik Hakları, s. 30.
- 18 Mesela Almanya'da çalışma izni olmayan yabancı işçiyi çalıştıran işverene 500.000 Avro'ya kadar idari para cezası verilir (§ 404 Abs. 2 Nr. 4, Abs. 3 SGB III). Bundan başka, Kaçak Çalışma Yasası'na (Schwarzarbeitsgesetz "SchwarzArbG") göre cezalandırılma da söz konusu olabilir. Bu Kanun'a göre çalışma izni olmayan işçiyi çalıştıran işverene 3 yıla kadar hapis cezası verilir; bu suçun ağır ihlali halinde ise hapis cezası 5 yıla kadar uzayabilir. Çalışma izni olmadan çalışan yabancıya da 5.000 Avro para cezası ve 1 yıla kadar hapis cezası verilebilir (§ 10 SchwarzArbG § 404 Abs. 2 Nr. 4, Abs. 3 SGB III). Hollanda'da Yabancıların Çalışma Kanunu'na göre çalışma izni olmayan yabancı işçiyi çalıştıran gerçek kişi işveren için en fazla 11.250 Avro, tüzel kişi işveren için ise en fazla 45.000 Avro para cezası ve işverene 6 ay hapis cezası verilebilir. Kaçak çalışan yabancı işçi için ise herhangi bir yaptırım öngörülmemiştir. Belçika'da da kaçak çalıştırılan yabancının Belçika'da üç aydan fazla bulunma veya oturma hakkı yoksa, işverene bir aydan bir yıla kadar hapis cezası ve 6000 ila 30000 Avro kadar para cezası verilebilir. Bundan başka, mahkeme ayrıca

işletmenin geçici veya sürekli olarak veyahut kısmen ya da tamamen kapatılmasına da hükmedebilir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: Ergin, Yabancıların Çalışma ve İkamet İzninin İş Sözleşmesine Etkisi, s. 1385-1387.

- 19 12.12.2002 tarihli E. 2000/36, K. 2002/198 sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı, RG. 25.04.2003, 25089. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Akın, 4958 Sayılı Yasa ve Anayasa Mahkemesi Kararının Yurt Dışı Hizmet Borçlanmasına Etkileri, s. 972-998.
- 20 4958 sayılı Kanun, RG. 06.08.2003, 25191.
- 21 3201 sayılı Kanun'un değiştirilmeden önceki 4. maddesinde, ilgilinin sosyal güvenlik kuruluşunca hesap edilecek sürenin her günü için ödeyeceği prim borcu tutarının 1 Amerikan Doları olduğu, Bakanlar Kurulu'nun, prim borcunun cinsi ve miktarını değiştirebilme yetkisine sahip bulunduğu belirtilmiştir. Bu madde uyarınca dövizin miktarı pek çok kere Bakanlar Kurulu'na değiştirilmiş, son olarak ise 15.11.2005 tarihli 2005/9665 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yurtdışı hizmet borçlanması bedelinin günlük 3,5 dolar olduğu belirlenmiştir.
- 22 Bkz.: Laçiner, Yurt Dışı Hizmet Borçlanması ve Uygulama Sorunları, s. 629.
- 23 5502 sayılı Kanun hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Tuncay/Ekmekçi, Sosyal Güvenlik Hukuku'nun Esasları, s. 87-97; Alper, Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform: Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve Kurumsal Değerlendirme Analizi, s. 40 vd.; Güzel/Okur/Caniklioglu, Sosyal Güvenlik Hukuku, s. 83-85; Sözer, Sosyal Güvenliğin Organizasyonu, s. 80-98; Makas, Sosyal Güvenlikte Yeni Örgütlenme Modeli: Sosyal Güvenlik Kurumu, s. 60-65.
- 24 5510 sayılı Kanuna göre sigortalılık kavramı için bkz.: Akın, Sigortalılık Kavramı Açısından Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısının Değerlendirilmesi, s. 23-63; aynı yazar, Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı Sonrasında Sigortalılığın Kapsamı ve Primli Rejimle Bağdaşması, s. 22-55.
- 25 Maddedeki "döviz" ibaresi 8.5.2008 tarihinden geçerli olmak üzere 5510 s. Kanun'un 106. maddesinin 1. fıkrasının 24. bendine göre yürürlükten kaldırılmıştır (3201 s. K. geçici m.7/III).
- 26 Tuncay/Ekmekçi, Sosyal Güvenlik Hukuku'nun Esasları, s. 476. Bu sözleşmeler için bkz.: Ergin, Hediye, Türkiye'nin İmzaladığı İkili Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri, Legal Yayınevi, İstanbul 2008.
- 27 Tuncay/Ekmekçi, Sosyal Güvenlik Hukuku'nun Esasları, 1. Bası, s. 479, Aslanköylü, Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu, s. 2697-2700, Orhan, Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Borçlanması ve Türkiye'deki Emeklilik Hakları, s. 151. Aksi yönde bkz. Araslı, Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar, s.1730. Yazara göre, sosyal güvenliğin alt yapısını oluşturan Sosyal Sigortalar Kanunu sisteminde, primlerin iadesi şeklinde bir ilke yer almamaktadır. Transferi gerçekleştirilen bedeller, doğrudan kişinin geleceğini teminat ve güvence altına almayı amaçlayan sosyal sigortalar kurumlarınca tahsil edilmiştir ve bu nedenle anılan bedelin, kişinin sosyal

güvenliği için değerlendirme olanağı kalmadıkça, kişiye iade edilmemesi gerekir.

- 28 Yarg. HGK., T. 14.2.2001, E. 21-105, K. 139, YKD Haziran 2001, s. 814-819; Yarg. 10. HD, T. 25.5.2004, E. 3102, K. 4681, TÜBA, İİÇB, Ağustos 2005, 1552, s. 4; Güzel, Yargıtayın 1999 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, s. 314; Laçiner, Yurt Dışı Hizmet Borçlanması ve Uygulama Sorunları, s. 636-638; Tuncay, Yargıtayın 2000 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, s. 238-239; Okur, Yargıtayın 2001 Yılı Kararlarını Değerlendirilmesi, s. 241-244; Güzel, Yargıtayın 2002 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, s. 294; Caniklioğlu, Yargıtayın 2002 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, s. 378-383; Okur, Yargıtayın 2004 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, s. 199-201.
- 29 Bkz.: Orhan, Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Borçlanması ve Türkiye'deki Emeklilik Hakları, s. 131.
- 30 Borçlanılan yurtdışı sürelerine istinaden hak sahiplerine bağlanan aylıkların kesilmesi ve yeniden bağlanmasında ise ilgili sosyal güvenlik kanunu hükümleri uygulanacaktır (2008/15 sayılı Genelge, F, 9).
- 31 Araslı, Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar, s. 1726.

KAYNAKLAR

- AKIN, Levent: 4958 Sayılı Yasa ve Anayasa Mahkemesi Kararının Yurt Dışı Hizmet Borçlanmasına Etkileri, A. Can Tuncay'a Armağan, İstanbul 2005, s. 952- 998.
- AKIN, Levent: Sigortalılık Kavramı Açısından Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısının Değerlendirilmesi, AÜHFD 2005, C.:54, Sayı:2, s. 23-63.
- AKIN, Levent: Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı Sonrasında Sigortalılığın Kapsamı ve Primli Rejimle Bağdaşması, Sosyal Güvenlik Hukuku, Yasalar ve Gerçekler, İstanbul Barosu ile İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından gerçekleştirilen Seminer, İstanbul 2007, s. 22-55.
- ALPER, Yusuf: Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform: Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve Kurumsal Değerlendirme Analizi, Mercek, Temmuz 2006, s. 40 vd.
- ARASLI, Utkan: Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar, Cilt II, Ankara 2002.
- ASLANKÖYLÜ, Resul: Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu, Cilt: 2, Ankara 2004.
- AYBAY, Rona: Vatandaşlık Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 2006.
- BAŞARAN, Ayhan: Sigortalılar İçin Yaşlılık, Malullük, Ölüm Aylığı Kılavuzu, Ankara 1986.
- CANBOLAT, Talat/CANIKLIOĞLU, Nurşen: Yurt Dışı Hizmet Borçlanması, Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 867-875.
- CENTEL, Tankut: Yargıtay'ın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2005 Yılı Semineri, Ankara 2007, s. 257-278.
- ERGİN, Hediye: Yabancıların Çalışma ve İkamet İzninin İş Sözleşmesine Etkisi, LEGAL İSGHD 2007/16, s. 1357-1402.
- ERGİN, Hediye: Son Değişiklikler Işığında Yurtdışı Hizmet Borçlanması, LEGAL İSGHD, Sayı: 18, 2008, s. 551-598.
- ERNAM, Nuri: Açıklamalı ve Uygulamalı Sosyal Sigortalar Mevzuatı, Ankara 1990.
- ERTAN, Emre: Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Borçlanma, İstanbul 2005, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- GÜZEL, Ali/OKUR, Ali Rıza/CANIKLIOĞLU, Nurşen: Sosyal Güvenlik Hukuku, 12. Bası, İstanbul 2009.
- GÜZEL, Ali: Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1999 Yılı Semineri, İstanbul 2001, s. 289-377.
- GÜZEL, Ali: Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2002 Yılı Semineri, Ankara 2004, s. 265-336.
- GÜZEL, Ali/OCAK, Saim: Yurtdışı Hizmet Borçlanmasına İlişkin Yeni Düzenlemeler ve Yargı Kararları Hakkında Genel Bir Değerlendirme, Legal İSGHD, 2006, Sayı: 12, s. 1309-1354.
- KILIÇOĞLU, Mustafa: Sosyal Güvenlik Hukukunda Borçlanma, Ankara 2002.
- LAÇİNER, Hediye: Yurt Dışı Hizmet Borçlanması ve Uygulama Sorunları, Prof. Dr. Turhan Esener'e Armağan, Ankara 2000, s. 609-638.
- MAKAS, Recep: Sosyal Güvenlikte Yeni Örgütlenme Modeli: Sosyal Güvenlik Kurumu, TES-İş Dergisi, Kasım 2006, s.60-65.
- OKUR, Ali Rıza: "Yurt Dışı Hizmet Borçlanması ve Türk Vatandaşlığı Koşulu", Çalışma ve Toplum 2006, Sayı: 10, 2006/3, s. 1-20.
- OKUR, Ali Rıza: Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1987 Yılı Semineri, İstanbul 1988, s. 331.
- OKUR, Ali Rıza: Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2004 Yılı Semineri, Ankara 2006, s.173-267.
- OKUR, Ali Rıza: Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2001 Yılı Semineri, Ankara 2003, s. 213-285.
- ORHAN, Cihan: Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Borçlanması ve Türkiye'deki Emeklilik Hakları, Ankara 2007.
- SÖZER, Ali Nazım: Sosyal Güvenliğin Organizasyonu, Sosyal Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması Semineri, 7-8 Aralık 2006, Ankara 2006, s. 61-98.
- ŞAKAR, Müjdat: Sosyal Sigortalar Uygulaması, 9. Bası, İstanbul 2009.
- TUNCAY, Can: Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2000 Yılı Semineri, Ankara 2003, s. 181-240.
- TUNCAY, Can/EKMEKÇİ, Ömer: Sosyal Güvenlik Hukuku'nun Esasları, 1. Bası, İstanbul 2008.
- TUNCAY, Can/EKMEKÇİ, Ömer: Sosyal Güvenlik Hukuku'nun Esasları, 2. Bası, İstanbul 2009.